

Merkez Hakkında

El-Beyan Araştırma ve Planlama Merkezi, Irak ve bölgedeki değişimin bilgiye dayanarak tartişıldığı ve Irak üzerine tarafsız analizlerin yapıldığı öne çıkan bilgi kaynaklarından biri olmayı hedeflemektedir.

Merkez, eğitim öğretim kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesini de amaçlar. Zira gelecekte girişimler başlatacak ve yeni gündem oluşturacak karar mercileri ve uzmanların politika, ekonomi, yönetim, eğitim, petrol-doğalgaz ve uluslararası ilişkiler alanlarında hazırlanmaya ihtiyaçları vardır.

Merkez bu görevi araştırma ve analiz yaparak, saha çalışmalarını için araştırma hibeleri vererek, konferanslar, sempozyumlar ve atölyeler düzenleyerek ve devlet kurumları ve üniversiteler için eğitim kursları gerçekleştirerek yürütmektedir.

Tüm Yayın Hakları Saklıdır © 2018

www.bayancenter.org

Irak'ta Yolsuzlukla Ulusal Mücadele Stratejisine Doğru

Ali el-Mevlevi – Haşim el-Rikabi – Haydar el-Haffaci *

Görüş

Yolsuzluğun devlet kurumlarında ve vatandaşların davranışlarında yayılması ve kökleşmesi eski diktatörlük, savaş ve kuşatma rejiminin mirasıdır. Bir yandan sosyal adalet eksikliği öte yandan 2003'ten sonraki güvenlik ve politığe dair istikrarsızlık, şeffaflığın yokluğu, adam kayırmacılık ve mezhep ayrımcılığının yayılması, demokratik sistemin meşruluğunu ve Irak'taki varlığını tehdit ediyor. Belki de IŞİD terörü ile temsil edilen Irak'a karşı son varoluşsal tehdit, birçok kuruma nüfuz etmek ve destekçiler bulmak için yolsuzluk argümanını kullandı. Vatandaşların günlük hayatlarını etkileyen ve Irak Devleti'nin yapısını bozan yolsuzluğun bazı yönlerine set çekmek zorunlu hale geldi.

Bugünkü Irak devletinin karşı karşıya kaldığı aynı yolsuzluk sorunları ile mücadele eden birçok ülkede yolsuzlukla mücadele çabalarının başarısı, aynı zamanda Irak'ın 2003'ten sonra yakaladığı başarı hikâyelerinin yanı sıra, pasaport prosedürlerinin kolaylaştırılması, Irak'ta eğitimin geliştirilmesi için Yüksek Öğretim Kurulu'nun atama sistemindeki şeffaflık ve elektrik ücretlerinin toplanması yoluyla kamu parasının israfının azaltılması, yolsuzluğa set çekebilme imkânını müjdeliyor. Bu imkân da aşağıdaki stratejik hedeflere götürecektir:

Ulusal güvenliği korumak,

-Irak'ı yeniden inşa etme sürecini ve kamu hizmetlerinin gerçekliğini desteklemek,

-Vatandaşların devlet kurumlarına olan güvenini geri kazandırmak.

Yolsuzluğun önlenmesi de güvenlik düzeyini artıracaktır. Nitekim Carnegie Vakfı'nda demokrasi ve hukukun üstünlüğü konusunda uzman olan Sarah Jayes, yolsuzluk ve terörizm arasındaki nedensel bağlantıyı vurguluyor. Yolsuzluk,

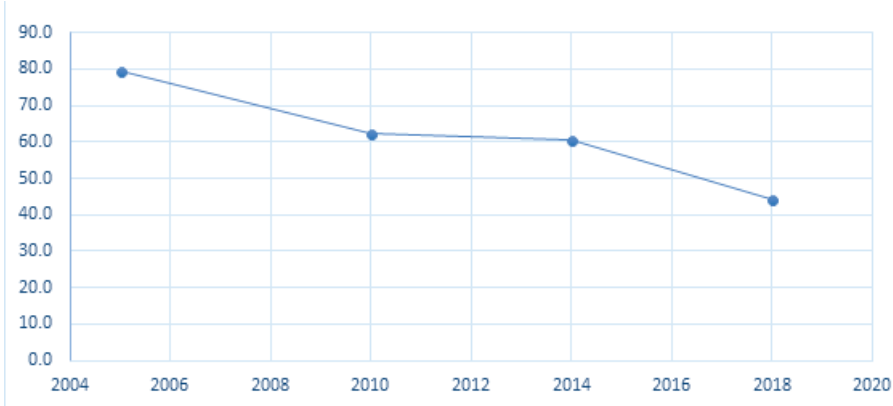
insan onurunu aşağılıyor. Bu da kişiyi aşırılık yanlısı olmaya itiyor. Bunun yanı sıra hakların geri iade edilmesinin yokluğuna ve yolsuzluk ağlarının genişlemesi ve komplikeleşmesine yol açıyor. Yolsuzluğun sonucu olarak boşa harcanan para miktarı, terörizmin yayılmasına zemin hazırlıyor. Birçok çalışma, o dönemde yolsuzluk olarak Silahlı Kuvvetler Örgütü'nde yaygın olan kurgusal askerliğin ve adam kayırmacılığın, IŞİD terör örgütünün Irak'ı işgaline yardım ettiğini göstermektedir.

IŞİD terörü ve onun barbarca yöntemleri, genel manada Irak'ın altyapı ve ekonomisine büyük kayıplar getirdi. IŞİD terörü ile tahrip edilen tahmini ev sayısının 147.000 ve güvenlik kayıplarının da 14 milyar dolar civarında olduğu tahmin ediliyor. Irak ekonomisine verilen zarar ve birkaç yıl boyunca büyüme yokluğunun neden olduğu dolaylı zararlar sebebi ile Planlama Bakanlığına göre yeniden inşa maliyetinin yaklaşık 88 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Bu minvalde en etkili yol yatırım yapmaktır. Bundan dolayı Irak'ın hizmet gerçekliğini ve yeniden inşası ile yükselmesini sağlayacak cazip yatırım ortamı yaratmak için yolsuzluğun önlenmesi gerekmektedir.

Diktatörlüğün çöküşü ve 2003 yılında demokratik bir rejimin kurulması, Iraklılara yıllarca süren savaşlar ve kuşatmalar sonucunda nezih bir yaşam umudu verdi. Ancak, terör saldırılarının artması, hizmetlerin gevşekliği ve yolsuzluğun yayılması umutlarını baltalıyor. Bu, Şekil-1 de görüldüğü gibi her seçim döngüsünde yavaş yavaş azalan seçimlere katılma konusundaki vatandaşların isteksizliklerinde açıkça görülebilir.

Irak'taki yolsuzluğun önlenmesi, vatandaşın demokratik sisteme, kurumlarına ve mekanizmalarına olan güvenini yeniden tesis eden güvenlik ve hizmet geçeceğini iyileştirmeye yardımcı olacaktır.

Şekil (1) Irak'ta parlamento seçimlerine katılımın yüzdesi

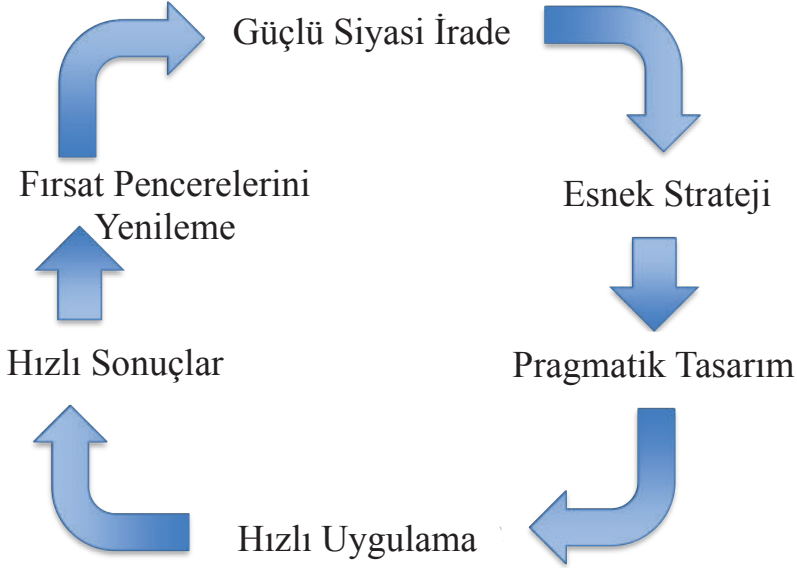
Metodolojik Çerçeve

Uluslararası deneyimler, siyasi, yapısal, kurumsal veya sektörel yaklaşımlar dahil olmak üzere yolsuzlukla mücadeleye yönelik çeşitli yaklaşımlar benimsemiştir. Bunlardan bazıları baskı ve yasal hesap verilebilirliğe odaklanıyor, bazıları ise caydırıcılığa odaklanarak yolsuzluk fırsatlarını azaltıyor. Bazı çalışmalar yolsuzluğu, bireyler için kar ve zarar hesaplamalarına dayalı bir seçenek olarak görürken, diğer çalışmalar ise politik sistemin bir parçası olarak görüyor.

Irak'ta yolsuzluk siyasi sistemin bir parçasıdır. Bu nedenle bazı politik kurumlar devlet kaynaklarını kontrol etmek için kendileri ile bağlantılı adam kayırma şebekelerini korumaya çalışırlar. Kamu ve özel sektör işletmecileri için bireysel bir seçenek olmasının yanı sıra, yolsuzluk uygulamalarından sağlanan faydalar, muhtemel risklerden çok daha yüksektir. Yolsuzlukla mücadele kurumlarının zayıflığı ve aynı şekilde denetleme prosedürlerinin zayıflığı nedeniyle yolsuzluğu bastırmak çok zor.

Gürcistan deneyimi, güvenilirlik oluşturmak ve bu çerçeveyi yeterli süre sürdürmek için hızlı ve net sonuçları gösteren yolsuzluk için sıfır tolerans politikası uygulamasının önemini ortaya koymuştur. Uzun vadeli hedeflere ulaşma adına eski Başbakan Lado Gurgenidze, çok sayıda vatandaşın yaşam standartlarını iyileştirmek için hızlı, ikili, kolay, pragmatik ve somut reformları benimsemeye gereğini vurguladı. Şekil-2 de gösterildiği gibi Gürcistan'daki liderler, esnek

bir strateji, pragmatizm ve hızlı uygulama ile desteklenen güçlü bir siyasi irade ve açık görüşün “erdemli döngüsü” nü geliştirdiler. Bu metodoloji, yolsuzluk fırsatlarını azaltma ve onunla savaşıcak siyasi iradeyi güçlendirme üzerinden hızlı ve somut sonuçlara götürmüştür.

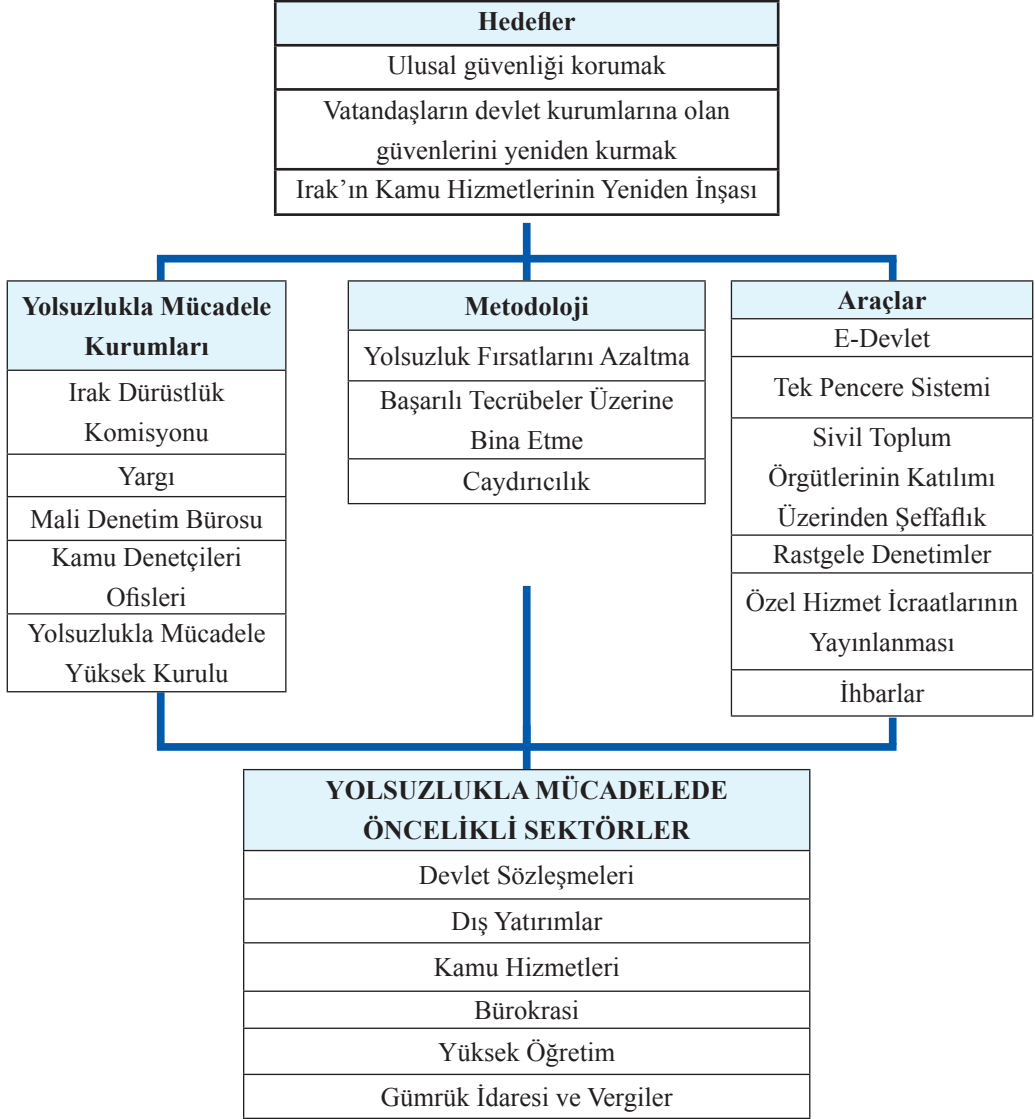

Gürcistan’ın karar alıcıları kapsamlı bir strateji benimsedi Reformcular, aynı anda birden fazla cephede yolsuzluğa savaş açmanın, onunla mücadele etmenin en iyi yolu olduğunu fark ettiler. Kısmi reformlar pek işe yaramıyordu ve özel çıkarlar onları durdurabilirdi. Bir yıldırım saldırı şeklinin benimsenmesi ve muhaliflerin reformlara karşı çıkmasını engellemek için dengesiz hale getirilmesi gerekiyordu. Siyasi karar vericiler, birçok reformun birbirine bağımlı olduğunu ve bir kısmında başarılı olabilmek için diğer kısımlarda da başarılı olunması gerektiğini fark ettiler. Örneğin, yolsuzlukla mücadele reformlarının elektrik enerjisi sektöründeki başarısı, devletin enerji işleyişinin mevcudiyetini ve varlığına olan güvenini geliştirmesini gerektirdi. Elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımını için doğrudan yatırım yapılması gerekiyordu. Kamu kaynaklarının kısıtlı olması, bu tür yatırımları finanse etmek için vergi tahsilatının iyileştirilmesini gerektirdi.

Herhangi bir şeyle alakalı reforma ihtiyaç duyulduğunda, şu soru ortaya çıkar: Nereden başlarız? Gürcü liderler, ilk adımlarının hukukun üstünlüğünü yeniden tesis etmek ve vergi tahsilatını iyileştirmek olduğuna inandılar. Diğer reformların sırası ise, bu reformlardan mümkün olan en kısa sürede en fazla sayıda vatandaşın yararlanma arzusuna bağlı olarak gelmektedir. İş sektörü ile beraber şirketlerin serbestleştirilmesi ve yeniden örgütlenmesinde ve yüksek öğretimde yolsuzluğun ortadan kaldırılmasında olduğu gibi, 2004 yılında elektrik sektörünün yeniden yapılandırılmasının bir önceliğinin olması şaşırtıcı değildir. Bazı reformlar potansiyel riskler taşıyordu ve insanlar bu icraatlarda değişiklik yapma yükünün bir kısmını paylaşmak zorundaydılar. Örnek: Enerjinin yenilenmesi, enerji için daha yüksek tarifeler ve toplama işlemlerinde daha fazla titizliği gerektirdi. Eski Başbakan Zurab Nogaideli'ye göre, hükümete liderlik edenler saat başı elektrik tedariki hakkında bahis yapıyorlardı. Nitekim bu değişiklik hoş karşılandı. Zira daha yüksek tarifelerle ilgili endişelerin üstesinden gelecekti.

Kamu hizmet kurumlarını toplumun ihtiyaçlarına göre geliştirmek ve adapte olmalarını sağlamak daha uzun zaman aldı, ancak etkili devlet yönetimi birçok yeni kamu hizmet kurumunun oluşturulmasına yardımcı oldu. Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı'na (Giga Bokeria) göre, yüksek derecede yetkinliğe sahip profesyonel bir bürokrasi kurma adına kurumların ve insan kaynaklarının güçlendirilmesi bizi bekleyen zorluklar arasındadır. Son zamanlardaki hükümet beyanları ve eylemleri, böyle bir dönüşümün hala devam ettiğini ve güçlü bir yönetici rolün, değişimin en büyük tek itici gücü olduğunu göstermektedir. Gerçekten de yolsuzlukla mücadele reformlarının başarısının çoğu, asıl gücünü hükümetin günlük performansını izleyen ve bizzat denetleyen Cumhurbaşkanı'ndan alan Gürcistan Hükümeti'nin küçük yürütme ekibine atfedilmiştir.

Bu nedenle, Irak'taki yolsuzluğun önlenmesi için önerilen metodoloji, yolsuzlukla mücadelede uluslararası deneyimini kanıtlamış çeşitli araçlara yatırım yoluyla, yolsuzlukla mücadele için kapsamlı bir stratejinin benimsenmesine dayanmaktadır. Ayrıca devletin ekonomik kaynaklarının en üst düzeye çıkarılması için ilgi alanına giren sektörlerle öncelik verilmesine, bilimsel ve hizmet gerçekliğinin teşvik edilmesi esasına ve son olarak önerilen eylemleri uygulamak için bir hükümet çalışma grubu bulunmasının önemine dayanmaktadır.

Yolsuzlukla mücadele araçları

Yolsuzluğu önleme yeteneklerini kanıtlayan birçok yolsuzlukla mücadele aracı vardır. Belki de en önemlileri şunlardır:

İlki: E-Devlet

E-Devlet, devlet kurumları ve özel kuruluşlarda görevlerin verimli bir şekilde yürütülmesi için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca hizmetlerin değerlendirilmesi, bilginin kontrolü, şeffaflığı ve yaygınlaştırılması da bu tanıma dahildir. Böylece, devlet kurumları(G2G), hükümet ve özel sektör(G2B), ve devlet ile vatandaşlar(G2C) arasındaki işlemlerin yürütülmesini ve bilgi paylaşımını da kapsamaktadır. Uluslararası deneyim, çalışanların katılımını azaltarak, işlemleri hızlandırarak, insan hatalarını azaltarak, yolsuzluğun önlenmesinde e-devletin önemini ortaya koymuştur. Ayrıca e-devlet bunu, yapılan işlemlerin seyrinde görevlilerin kişisel takdirlerinin rolünü azaltarak veya tamamen ortadan kaldırarak da yapmıştır. Bundan dolayı e-devlet ve yolsuzluk arasında ters bir ilişki vardır.

Teknoloji Kullanımı - Gürcistan Tecrübesi

Gürcistan, vatandaşların işlemlerini kolaylaştırırken, kamu hizmetlerinin vatandaşa ulaştırılmasını ve uygulanan prosedürleri kolaylaştırmak için farklı teknolojilere yatırım yaptı. Vatandaşların işlemlerini kolaylaştırmakla beraber takibini çok basit hale getirdi.

Hükümet yetkilileri ve vatandaşlar arasındaki pek çok doğrudan teması ortadan kaldırdığı için, rüşvet alıp verme olasılığını azalttı. Bunun en iyi kanıtı da bir pasaportun çıkarılmasıdır. Geçmişte pasaport alma süreci çok uzun zaman alır ve rüşvet ödenmesi gerekirdi. Ancak bugün vatandaş, değişen ücreti, gerekli belgelerin ve pasaportun olağan veya acil bir şekilde düzenlenmesine göre öder. Vatandaş cep telefonundan pasaportunun alınmaya hazır olduğunu belirten bir mesaj alır. Prosedür normal olarak 10 gün sürer. Buna karşılık pasaportun acil bir şekilde düzenlenmesi ise sadece bir saat sürer. Gürcistan dışında yaşayan Gürcüler pasaport çıkartma taleplerini internet yoluyla iletebilirler ve belgelerini Skype hizmetleri web sitesini kullanarak telefon görüşmesi ile kayıt personeline tanımlatabilirler. Bu alanlardaki teknolojinin, polis içindeki kağıtsız ofislerden,

arazi kayıt veri tabanına ve 2010 yılında gelirlerin yaklaşık %80'ini temsil eden elektronik gelir vergisinin son zamanlarda yaygınlaşmasına kadar pek çok örneği vardır.

İkincisi: Tek Devlet Penceresi

Bu pencere denetçilere tek bir yerde tüm hizmetleri sağlar ve hizmetle ilgili devlet dairelerinin temsilcilerini tek bir çatı altında toplayarak hizmet sunumunu kolaylaştırır, böylece hizmet maliyetini düşürür ve bilgi paylaşımı ihtiyacını azaltır.

Azerbaycan'da Tek Devlet Penceresi Deneyimi

Azerbaycan, tüm devlet ve özel hizmetlerinin yanı sıra uzak bölgelere yönelik mobil hizmetlerin de yer aldığı hizmet merkezlerini kurmuş olup, Azerbaycan genelinde bu merkezlerin sağladığı hizmetlerin sayısı, su ve elektrik gibi 9 temel devlet hizmeti de dâhil olmak üzere 232 hizmete ulaşmıştır. Tek hükümet penceresi projesi, vatandaşların onayını çok çabuk aldı. Nitekim bu hizmeti kullananların %89-99'u hükümet tarafından sağlanan hizmetlerden duydukları memnuniyeti dile getirdi.

Üçüncüsü: Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılımı

Uluslararası deneyimler, sivil toplum kuruluşlarının yolsuzlukla mücadele stratejilerini uygulamaya katılımının önemini göstermektedir. Bu kuruluşlar, yolsuzluğun rapor edilmesi, performansın izlenmesi, şeffaflığın ve yasal hesap verebilirliğin önemi hakkında farkındalık yaratmanın yanı sıra, yolsuzluğa karşı caydırıcı önlemleri desteklemek amacıyla ittifaklar kurarak uluslararası, bölgesel ve yerel şeffaflık girişimlerinin uygulanması için önemlidir.

Sivil toplum kuruluşlarının bütçe hazırlama ve uygulamasına katılımı

Sivil toplum kuruluşları, devlet bütçesinin hazırlanmasında ve uygulanmasında olumlu bir rol oynayabilir. İhtiyaçların ve önceliklerin belirlenmesi için sivil toplum kuruluşlarının vatandaşlarla ve diğer sektörlerle olan ilişkileri kullanılabilir. Bu, bütçenin uygulanmasında ilgili kurumların performansını takip aracılığıyla denetlemenin yanı sıra kamu kaynaklarının israfını azaltmaya ve daha sağlam politikalar benimsemeye yardımcı olur.

Dördüncüsü: Rastgele Denetimler

Rastgele denetimler, özellikle caydırıcılık zayıf ve yolsuzluk fırsatları çoksa, usulsüzlükleri durdurma olasılığını artırarak yolsuzluğun önlenmesine yardımcı olur. Birleşik Devletler'de geniş çapta habersiz denetim turları, federal otoriteler ve yerel makamlar tarafından yaygın olarak yapılmaktadır, ancak bu prosedürün etkinliği mevcut kaynaklara ve bunları düzenleyen yasal ve anayasal çerçevelere bağlıdır.

Pratikteki Tecrübeler:

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki federal ve yerel yasalar, muayene turlarının yaşlılar için sık sık yapılması gerektiğini belirtiyor. Bu hizmetten istifade edenlerin baskısı nedeniyle, federal sağlık kurumlarının denetim turlarına yeterli derecede insan ve maddi kaynak ayrılır. Usulsüzlükleri kayıt altına alma olasılığını arttırmak ve suçun büyüklüğü ile orantılı esnek cezalar uygulamak için denetimler yılda birkaç kez düzenli olarak yapılır. Yeni hastaları kabulü durdurma, sağlık iznini reddetme ve cezai hesap verebilirliğini etkinleştirme bunun örnekleridir. Yani ABD sağlık kurumlarında caydırıcılık gerçek ve gizlidir.

Gürcistan'ın polis sektöründeki yolsuzlukla mücadeledeki deneyimi, sürpriz denetim turlarının önemini vurgulamaktadır. Bazı gizli görevlilere, polis memurlarını izleme ve yasalara uyup uymadıklarından emin olma görevi verilmiştir. Normal memurlar, gizli görevliyle ortak çalışabilir ancak yasaları ihlal etmedikçe bunu asla bilemez. Sürpriz denetimlerin uygulanması, polisin protokolü uygulayıp uygulamadığını takibe yarıyor. Bu sebeple gizli bir görevli, bu şikâyetlerin yasal olarak takip edilip edilmediğini görmek için bir polis karakolunda aile içi şiddet konusunda şikâyette bulunabiliyor. Yine bir başka gizli görevli ise gece vakti araba kullanır ve arabasının ışıklarından birisi çalışmamaktadır. Arabası polis tarafından durdurulduğunda bozuk olan ışığını tamir etmeye gittiğini söyleyerek 20 Gürcü Larisi rüşvet teklifinde bulunur. Arabayı durduran polis memuru bu rüşveti aldığından dolayı meslekten ihraç edilir. Bu, bakanlığın, etik davranış kurallarının uygulanması ve polis memurları üzerindeki pratiği konusunda yeni işe alınanlara karşı ciddi olduğunu belirten güçlü bir mesajdır.

Beşinci: İhbarlar

Yolsuzluğun, usulsüzlüklerin ve kötü yönetimin açıklanması çok önemlidir: İhlalin erken açıklanması, insan haklarının korunmasına ve yasanın uygulanmasına zemin hazırlamaktadır. Yolsuzluğun gizli doğası, sadece onunla doğrudan temas halinde olanları ortaya çıkarabileceği için tespit edilmesini zorlaştırmaktadır. Pek çok ülke, yolsuzluğun ifşasından fayda görececek kişileri himaye etmek ve onları yolsuzluğu ifşa etmeye teşvik etmek için yasal düzenlemeler yapmaktadır. Bu yasalar çok çeşitli suçları kapsamının yanı sıra sunulan raporun ve soruşturmanın gizliliğine yönelik garantiler de sunar. Bazı durumlarda ihbarların derhal, tarafsız ve adil bir şekilde ele alınmasını sağlamak için özel bir ajansın kurulması da dahil olmak üzere bu yasalar hem kamu hem de özel sektörü kapsar.

Yasal ve Kurumsal Çerçeve

Yolsuzlukla mücadele çabalarının başarısı, güçlü siyasi irade, yolsuzlukla mücadele kurumlarını güçlendirme ve yolsuzluk fırsatlarını azaltma çabalarına bağlıdır¹. Güçlü siyasi bir irade olduğunu varsayarsak, akademik çalışmalar, yolsuzlukla mücadele kurumlarının çoğunun genellikle zayıf olduğunu ve yolsuzluğun önlenemeyeceğini doğrular. Fakat, Endonezya'nın Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu, rekor bir sürede yolsuzlukla mücadelede önemli adımlar atmayı başardı. Bu başarı, yetkilerinin kapsamını, araçlarının çeşitliliğini ve sahip olduğu siyasi ve popüler desteği genişletti².

Dürüstlük Kurulu, Irak'taki yolsuzlukla mücadele dosyalarından sorumlu olduğu sürece, performansını gözden geçirmesi ve geliştirmesi gerekir. Bu kendi sorumluluklarını yerine getirebilmesinin yanı sıra Yargı, Mali Denetim Bürosu ve Kamu Denetmenlerinin ofislerinin de sorumluluklarını yerine getirmesini sağlar.

Yasal çerçevede, Irak'taki yolsuzluğa karşı ilk büyük hareket, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin kabul edilmesinden sonra 2007-2008 yıllarında gerçekleşti ve Irak, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın desteğiyle tüm bakanlıklar ve bağımsız kurumlar dahil olmak üzere ilk kapsamlı ulusal yolsuzlukla mücadele stratejisini (2014-2010 NACS) kabul etti. Bir dizi reform da bu stratejiyi takip etti:

1. Haşim el-Rikabi, Irak'taki Yolsuzlukla Mücadeleye Yönelik Teorik Bir Çerçeveye Doğru, El-Beyan Araştırma ve Planlama Merkezi, <https://bit.ly/2Izcfmv>

2. "An Exception to the Rule? Why Indonesia's Anti-Corruption Commission Succeeds Where Others Don't." U4. <https://bit.ly/2x8ka4X>

- Bakanların, kendi personelini, yolsuzluk suçlarının kovuşturulmasından korumasına izin veren Ceza Kanununun 136 (b) maddesinin kaldırılması. Bu madde suçluların himayesinde defalarca kullanılmıştır.
- Irak'ın OECD'nin çatısı altındaki Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) Girişimi gibi yönetim ve kalkınma yatırımlarıyla ilgili çeşitli OECD programlarına katılmanın yanı sıra Aralık 2012'de temsilci üye olarak ilan edildiği Ekstraktif Endüstriler Şeffaflık Girişimi (EITI) gibi bir dizi uluslararası girişime katılımı.
- Irak makamları, varlıklarını kurtarma adına Baas rejimi altında zimmete geçirilen paraları geri almak için bir dizi icraata başladılar (Çalıntı Varlıkları Kurtarma Girişimi, 2013). Yetkili Makamlar, BM'nin gıda yardımına mukabil petrol programı çerçevesinde Irak halkına karşı sahtecilik davalarına karıştığı iddia edilen çok uluslu büyük petrol şirketlerine karşı yasal işlem başlattılar.

Irak hukuku, kamu sektöründe rüşvet (1969 yılı 111 Sayılı Kanun), kara para aklama (2004 yılı 93 sayılı Kanun) ve zimmete para geçirme (Ceza Yasası'nın 315, 316 ve 320. Maddeleri) dahil olmak üzere çeşitli yolsuzluk türlerini suç saymaktadır. Ayrıca, 2011 yılı (30) Sayılı Kanun, üst düzey devlet memurları için zorunlu mali beyan prosedürlerini içermektedir. Irak mevzuatı, adaletin engellenmesini suç sayar ve yolsuzluk vakalarını ihbar edenler için ikramiye verir. Ancak tanıkların ve ihbarcılarının yetersiz korunmasının yanı sıra özel sektör için yahut yabancı görevliler veya nüfuz ticareti yapanlar için rüşvetle mücadele yasalarının olmaması gibi büyük temel eksiklikleri vardır.

Dürüstlük Komisyonu

Dürüstlük Komisyonu, 2004 yılı başlarında, Dürüstlük Komisyonu'nun Irak'taki yolsuzlukla mücadele ile görevli başlıca organ olduğunu doğrulayan Kurumun 55. Maddesi ile Koalisyon Geçici İdaresi (CPA) tarafından kurulmuştur. Komisyonun en son belgesi, 2011 yılında 30 sayılı Federal Kanun ile değiştirildi. Görevleri, yolsuzluk vakalarının araştırılmasından kamu ve özel sektörde dürüstlük, şeffaflık ve hesap verebilirlik kültürünün geliştirilmesine kadar uzanmaktadır. Yolsuzluğu önleme ve bunlarla mücadele etme, kuralları ve etik davranış standartlarını belirleme, hükümet yetkililerinin mali beyanlarını denetleme, yolsuzluk ve rüşvet konularına ilişkin verileri yayınlama konusunda kanun taslaklarının hazırlanmasından sorumludur.

Dürüstlük Komisyonu, yolsuzlukla mücadelede en geniş yasal kapsama sahip olan 2011 yılı 30 sayılı kanun uyarınca, yolsuzluğun önlenmesi ve yolsuzlukla mücadele ve yönetimin her seviyesinde şeffaflığın benimsenmesi için çalışmaktadır. Son üç yıl içinde, Komisyon 29.000 vakayı soruşturma mahkemelerine sevk edebilmiştir. Soruşturma mahkemeleri yaklaşık 7,000 dava üzerinde ikna olarak onları Kabahatler ve Suçlar Mahkemeleri'ne gönderdi. Muhafaza edilen veya geri alınan meblağın toplamı beş trilyon iki yüz elli milyar Irak dinarının üzerindeydi. Ancak, birçok hükümet sektöründe yolsuzluk hâlâ yaygındır. Bu ise Komisyon'un duçar olduğu aşağıda belirtilen bazı yapısal sorunlardan kaynaklanabilir.

- 1. Yasal kapsam:** Dürüstlük Komisyonu, 2011 yılı 30 sayılı Kanun uyarınca yasama ve yürütme makamlarının yolsuzluk davalarını soruşturma hakkına sahiptir. Yargı ile ilgili olarak, yargı denetim organı, hâkimlerin çalışmalarını değerlendirmek ve şikayetleri almak ve karara bağlamak için yetkili organdır. Ancak hakimlerin de dahil edilmesi için Dürüstlük Komisyonu'nun hukuki kapsamını genişletmek gerekir. Nitekim araştırmalar, soruşturmanın tarafsızlığını sağlamak için ilgili kurumun dışında bir soruşturma organı olmasının daha iyi olduğunu göstermiştir. Ayrıca yolsuzluğun bazı yönleri karmaşıktır. Yasamayla, yürütmeye ve yargıyla ilgili ayrı yönleri vardır. Haddizatında Dürüstlük Komisyonu için bu şekilde bir kısıtlama bir yönden uzmanlaşma ilkesine de uyuyor. Cumhurbaşkanlığı sisteminin felsefesi, güçlerin ayrılığı ilkesine dayanmasına rağmen belki de Endonezya'da yapılan budur.
- 2. Koordinasyon:** Dürüstlük Komisyonu'nun bütün araştırmaları soruşturma hakiminin gözetimi altında yürütülür. Hatta dürüstlük müfettişleri dinleme gibi bazı yasal soruşturma tedbirlerine başvuramazlar. Ya da soruşturma durumunda, soruşturma yargıcının rızası olmaksızın fonların dondurulması gibi caydırıcı önlemler alamazlar. Müfettişler ile soruşturma yargıcısı arasındaki koordinasyon eksikliği açıktır. Komisyon tarafından yargıya yönlendirilen 29.000 kişiden sadece 7009 yolsuzluk vakası, Kabahatler ve Suçlar Mahkemelerine sevk edilerek Komisyon lehine kazanılmıştır. Soruşturmanın derhal tamamlanmasını ve gizliliğini sağlamak ve kanıtların yeterliliğini tespit etmek için, araştırmacıların ve hakimlerin koordinasyonu sağlanmalıdır. Endonezya'da kullanılan modelde hem araştırmacılar hem de hakimler tek bir binada çalışarak koordinasyon ve yayın sürecini kolaylaştırdılar.

- 3. İnsan kaynaklarının eksikliği:** Dürüstlük Komisyonu'ndaki araştırmacıların sayısı sadece 482'dir. Sayının bu kadar az oluşu Komisyon'un performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin, Komisyon tarafından alınan ihbarların tamamlanma oranı yıllık %73,24 olarak tahmin edilmektedir. Sınırlı teftiş denetimlerinin yanı sıra son üç yılda alınan 9002 haberden 6593'ü işleme alınmıştır. 2017 yılında³ sadece 87 denetim turu gerçekleştirilirken, hükümet sektörlerinin sayısı 5000 özel mevki ile beraber 41 sektördür. Dürüstlük Komisyonu'nda daha fazla sayıda araştırmacı olması zaruridir. Ülke tarafından yaşanan mali zorluklar göz önüne alındığında, Endonezya'da kullanılan model, hükümet sektöründe faaliyet gösteren yetkililer tarafından benimsenebilir. Bu, seçilecek araştırmacıların 5-7 yıl arasında değişen sabit zaman aralıklarına göre geçmişleri gözden geçirildikten sonra görüşülüp yetkili ve tarafsız olanların seçilmesinden sonra kabul edilebilir.
- 4. Komisyon Başkanlığı:** Komisyon Başkanlığı, 2011 Yılı Dürüstlük Komisyonu (30) Sayılı Yasa ile uyumlu olarak, Irak Temsilciler Meclisi'nde mutlak çoğunluğun seçtiği bakan derecesinde bir komisyon başkanından müteşekkildir. Ancak pratik deneyim, iç kontrol ve denge araçlarının yaratılmasının yanı sıra, Komisyon Başkanlığının risklerini azaltmak için kurumun yükümlülüklerini azaltma ve iş yüklerinin dağıtımını adına Başkanlık Konseyi'nin olmasının daha iyi olacağını göstermiştir. Belki de Endonezya ve Hong Kong'da yapılan da budur.

Mali Denetim Bürosu

Mali Denetim Bürosu, Irak Cumhuriyeti'nin tesis edilmiş en köklü kurumlarından biri sayılır. Büroya dayanak olan yasal metin, tarihi boyunca değişmiştir. En son olarak ise 1990 ve 2011 yıllarında değiştirildi (Federal Yasa No. 31). Parlamento'ya rapor veren, mali ve idari açıdan bağımsız bir kurumdur. Kendine has denetimlerini yürütememe gibi sınırlamalara rağmen güçlü bir denetleyicidir. Kamu kaynaklarının korunması, etkin kullanımlarının sağlanması, kurumların verimliliğinin artırılması, çeşitli kamu sektörlerinin denetimlerinin yapılması ve denetim, muhasebe ve yönetim standartlarının sürekli iyileştirilmesi diğer sorumlulukları arasındadır. Ayrıca muhasebe, denetim ve muhasebe sistemlerinin geliştirilmesinin yanı sıra uluslararası standartlara uymak ve

3. Dürüstlük Komisyonu, 1/1/2015 ile 2017/12/31 arasındaki dönem için Dürüstlük Komisyonu başarıları. http://nazaha.iq/pdf_up/4592/t3y.pdf.

olası ihlalleri Kamu Denetçilerine veya Dürüstlük Komisyonuna bildirmek de görevleri arasındadır.

Kamu Denetçileri

Kamu Denetçileri Ofisi, 2004 yılında Geçici Koalisyon İdaresi'nin 57 No'lu kararına istinaden kurulmuştur. Bu kuruluş, Irak'ta kurumsal çerçeve içinde bir yenilik unsuru olmuştur. ABD modelinde olduğu gibi, her Irak bakanlığında bağımsız iç denetim sağlamak için denetçiler görevlendirilmiştir. Bu müfettişler, denetim işlemleri, dürüstlük ve hesap verilebilirliği artırmak için performans incelemeleri, sahtekarlık ve israfın önlenmesi ve diğer usulsüzlükler için denetim yaparlar. Bu da yolsuzlukla mücadelede güçlü bir rol oynamaktadır. Müfettişler, daha fazla soruşturma ve kovuşturma için davaları kolluk kuvvetlerine yönlendirebilirler. Kamu denetçilerinin mevcudiyeti fikri, Irak bakanlıkları tarafından kolaylıkla kabul edilememiş, ayrıca bakanlıklar verimliliklerini negatif yönde etkileyen birçok finansman, kaynak ve eğitim meselesi ile karşı karşıya kalmıştır. Son olarak 2012 yılında, Kamu denetçilerinin bürolarını dağıtmayı hedefleyen bazı girişimler önlendi. Sonraki girişimler de sadece bunlardan birkaçını zapt etmeye yönelikti.

Yolsuzlukla Mücadele Yüksek Kurulu

Yolsuzlukla Mücadele Komisyonu 2008 yılında kurulmuştur. Yolsuzlukla mücadelenin çerçevesini, bilgi alışverişini ve ulusal yolsuzlukla mücadele stratejisinin denetimini koordine etmektedir. Komite, Bakanlar Kurulu Genel Sekreteri tarafından yönetilir. Dürüstlük Komisyonu, Mali Denetim Yüksek Kurulu ve Kamu Denetçileri temsilcilerinden oluşur. Yolsuzluk dosyalarından sorumlu Meclis Komisyonu'nun çeşitli yolsuzlukla mücadele organlarını izleme ve kontrol araçlarını kullanma izni vardır.

Yargı

Irak yargısı, Davalarını kapatma ya da onları serbest bırakma adına davalılara şantaj ya da tarafları uzlaştırma amacıyla belirli meselelerin çözümlenmesinde kasti gecikmelerden mustarıptır. Bu sebeple davaların tescili, takip edilmesi ve yurttaşlara sunulan tüm kararların arşivlenmesi için modern tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Federal Yargı Mahkemesi'nde bu teknikler kullanılıyorsa, her bir davanın özel prosedürleri veya varsayılan seyri ve zaman dilimlerini yayınlama

gerekliliğinin yanı sıra Yargıtay'ın kararları da elektronik olarak sorgulanabilir⁴. Uluslararası deneyimler, performans raporları yayınlayarak mahkemenin gözetim yönünü güçlendirecek avukat, akademisyen ve kanaat önderlerinden oluşan gönüllü bir denetleme kurulu oluşturulmasının önemine işaret etmektedir.

Mahkemeler İçin Yönetim Sistemi (CMS)

Sistem, mahkeme gerekliliklerini karşılamak üzere tasarlanmıştır: Hükümet, mahkeme prosedürlerini otomatikleştirerek, davaları denetleyerek, karar vericilere veri analizi yoluyla destek vererek mahkemeleri iyileştirebilir. Belki bu sistemin avantajlarından olarak:

1. Davaların elektronik olarak sunulması.
2. Her mahkemenin ya da davanın doğasına göre yolların belirlenmesi.
3. Duruşma tarihinin, vakanın sunulması ve karara bağlanması arasındaki ortalama süreye bağlı olarak belirlenmesi
4. Yargı denetim ve güvenilirliğinin artırılması adına davaların seyrinin takip edilmesi.
5. Her yargıcın çalıştığı dava sayısına ve hacmine uygun olarak davaların rastgele olacak şekilde Yargıçlara yönlendirilmesidir.

Yolsuzlukla Mücadelede Öncelikli Sektörler

Devlet Sözleşmeleri

Irak devleti, sözleşme kaosu olarak adlandırılabilir bir durumdan mustarıptir; çünkü bakanlıklardan her biri, Sözleşme Salahiyeti Bakanlığı ile bağlantısı olmayan bir yönteme sahiptir. Ayrıca proje transferi ve uygulanmasının takibi hususunda Planlanma Bakanlığı'nın doğrudan veya dolaylı denetimine tabi değildir. Bu ise çok sayıda ağır işleyen ve aynı zamanda faydasız olan projelerin oluşturulmasına sebebiyet veriyor. Örneğin, halihazırda tamamlanamayan 265 okul ve 49 su projesi var ve bu projelerden bazıları yargıya intikal etmiştir. Devlet sözleşmelerinde yolsuzluğun önlenmesi, sözleşmelerin yürütülme ve takiplerinin sonuçlandırılması işlemlerinde doğrudan Bakanlar Kuruluna bağlı bir Yönetim

4.Yargıtay Mahkemesi'ne elektronik sorgulama şu adresten yapılabilir: <http://www.iraqcas.iq/> Ayrıca

Yargıtay kararlarının arşivi için linke bakınız: <http://iraqja.iq/qanoun/index.php>

Kuruluna tabi olan ortak danışma kurulunun tesisi ile mümkündür. Sözleşme mercilerinin çokluğu, aşağıdakiler de dahil olmak üzere çeşitli sorunlara yol açmıştır:

1. Devlet bütçesinin çok sayıda devlet dairesi üzerinde dağıtılan küçük bütçelere bölünmesi. Bu nedenle büyük projeler, bu tür sözleşmeleri kontrol eden yönetici şube müdürleri ile düşük kalitede küçük yerel yükleniciler tarafından küçük projelere dönüştürülmüştür.
2. Devlet sözleşmelerinde çalışanların sözleşme deneyimini kaybetmesi. Bu, çok sayıda hükümet idaresi personelinin sürekli değişime maruz kaldığını akla getiriyor. Değişimin sebebi ya devlet sözleşmeleri departmanlarının çalışmalarından kaynaklanan hukuki sorunlar nedeniyle, ya da bu tür birimleri yöneten bakan, vali veya bakanlığa bağlı olmayan başka bir birimin başı gibi hükümet yetkilisi değişikliği nedeniyle oluyor. Bu da devlet sözleşmesi prosedürleri ile ilgilenen çalışanlarının bilgi kapasitesi kaybıyla sonuçlanıyor. Özellikle hükümet sözleşmelerinin uygulanmasına yönelik aynı uygulamada birden fazla talimatın düzenlenmesi ve talimatların birçok kere değiştirilmesi, sözleşme prosedürlerinin ve yürürlüklerinin takibinin karmaşıklığına ve idari hataların çokluğuna sebebiyet vermiştir.
3. Devlet, devlet sözleşmelerinde yer alan tüm hükümet görevlilerinin performansını izleyemez. Çünkü onların, tüm Irak devletinin genelinde sayıları binlerce olmasa bile yüzlercedir. Bu da onlar için işlemleri manipüle edebilmeyi ve sözleşmelerin sonuçlandırılmasında idari ve mali yolsuzluğun yapılabilmesini kolay hale getiriyor.

Bu ortak danışma kurulu, gerçekleştirilecek projelerde Bakanlıklardan, Bakanlık dışı iştiraklerden, üniversitelerden ve diğer devlet kurumlarından gelen taleplerin alınması ile ilgilenen ve Irak devleti için birleşik ve kapsamlı sözleşme planları hazırlayan mekanizmayı temsil eder. (Bir yıl veya daha fazla) sınırlı bir zaman diliminde, ilgili sözleşmelerin ulusal düzeyde birleşik bir sözleşmeyle birleştirilmesi ile, projenin bir bütün olarak alınması ve alakalı mercie nihai olarak teslim edilene kadar şartname, beyanname, sözleşme, uygulama denetimi gibi tüm prosedürleri üstlenir. Bu yöntem çeşitli avantajlara sahip olabilir:

1. Sözleşme makamının birleştirilmesi; gözlem, performans değerlendirme ve yolsuzluğun tespit edilmesini kolaylaştırır ve şu anda sözleşme yapma gücüne

sahip yüzlerce müdürün performansının izlenmesinden çok daha kolaydır.

2. Zamanla bu kurumda tecrübe birikimi ve artan sözleşme verimliliği.
3. Bütün Devlet departmanları için danışmanlık bütçesinin birleştirilmesi ve bu sözleşme kurumunun bütçesine entegre edilmesi, yerel yüklenicilerden ziyade büyük ve global şirketlerle sözleşme yapılmasını sağlar.
4. Onları karmaşık rutin sözleşme prosedürleri, miktar çizelgeleri vb. İle meşgul olmaktan kurtararak ilgili bakanlıkları eğitim, öğretim veya sağlık gibi teknik çalışmalarına odaklamak.
5. Sözleşmeleri onlardan uzaklaştırmakla, Bakanlık çalışanları üzerindeki şüphelerin ve fitnelerin önü alınır ve onların kendi özel görevlerine odaklanmalarını sağlar. Ayrıca hiç kimseyle muhatap olmadan maaşlarını direk alabilmelerine imkân verir.

Uluslararası deneyimler, hükümet sözleşmelerinde modern teknolojilere başvurmanın başarısını göstermiştir. Güneybatı Slovakya'da Chala şehrinde elektronik ihaleler kullanılmış ve çeşitli alanlara genişletilmiştir: mallar (kağıt, fotokopi, bilgisayar ve resmi üniformalar), hizmetler (atık bertarafı, çim kesme, güvenlik hizmetleri), inşaat işleri (yollar, kütüphane restorasyonları, futbol alanlarında yapay çim yüzeyi). Bu denemenin başarısı ortadaydı. Örneğin, atık bertarafı, 2008 yılına kadar yılda 900 bin avroya mal oldu ve elektronik açık artırmanın kabul edilmesinden sonra, fiyat 600 bin avroya düştü. Bu uygulama 2011 yılında tüm kamu sektöründe zorunlu elektronik ihalelerine onay veren Slovakya'daki ulusal hükümete de ilham kaynağı oldu.

Sözleşmeleri internet üzerinden yayınlamak şeffaflık sağlamak gerekir. Örneğin, 2010 yılında Slovak hükümeti, İnternet üzerinden sözleşmelerin ve gelirlerinin otomatik olarak yayınlanmasına odaklanan Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası'nda bir değişiklik yaptı. Yasaya göre, İnternet üzerinden yayınlanmadıkça herhangi bir devlet sözleşmesi yapılmayacaktır. Böyle bir sözleşme, imzasından üç ay sonraya kadar internette yayınlanmaması halinde geçerliğini yitirecektir. Bu şekilde ortak bir sözleşme referansının oluşturulması, modern teknolojinin kullanımı, sözleşmelerin ve detaylarının internet üzerinden yayınlanması, sözleşme sürecinin şeffaflığını ve proje tamamlama hızının artmasını sağlayacaktır.

Yüksek Öğretim

2003 yılından sonra gelen hükümetler, çok sayıda devlet üniversitesinin oluşturulmasına dönüşen eğitim gerçeğine büyük önem vermiş olsalar da bu yatay genişleme, dolandırıcılık, sınavlarda soruların sızdırılması ve atamalarda adam kayırmacılık gibi yolsuzluk olaylarına ilaç olamamıştır. Dolandırıcılık, soru sızıntıları ve araştırma yazımında yayın haklarına uyulmaması, Irak'ta eğitimin gerilemesinin önemli bir nedenidir. Yukarıda belirtilen olgular modern teknikler kullanılarak ortadan kaldırılabilir. Azerbaycan'da sahtekarlığın ve soruların sızdırılmasının önüne geçilmesi amacıyla sanal test merkezleri kullanıldı. Öğrencilerin bu yasadışı yöntemlere başvurma nedenleri aşağıdaki icraatlar yoluyla ortadan kaldırılmalıdır:

1. Hükümet atamalarında akademik seviyenin benimsenmesi: Devlet düzeyindeki atamalarda akademik seviyenin öneminin azalması -ya da yokluğu- öğrencilere akademik eğitime odaklanmamayı salıklar. Örneğin, derece olarak ilk sırada olan öğrencilerin atanması ile 2017 yılında yürürlüğe giren 67 Sayılı özel kanun ilgili talimatların uygulanmaması sebebiyle halen askıdadır.
2. Ücretsiz eğitim ilkesini sürdürme ihtiyacına dayanan ve eğitimi toplumun her kesimine sunmanın gereği olan düşük gelirli kişilere verilen aylık bursların ödenmesi, üniversite hayatının gereklerini yerine getirmek için öğrencilerin iş ile meşgul olmadan okumaya ve mütalaaya zaman ayırmalarına imkân verir.
3. Akademik müfredatı idrak etmede zorluk çeken arkadaşlarına müfredatı anlatma adına her konuda, seçkin öğrencilerden oluşan takımlar uyarlamak. Bu seçkin öğrenciler takdir belgeleri ve sembolik ödüllerle de desteklenmelidir.
4. Akademisyenlik yapan profesörlerin eğitim düzeyini geliştirmek ve sadece akademik literatürü telkin etmeyle sınırlı kalmadan modern öğretim yöntemlerini benimsemeye teşvik etmek.

Gürcistan Tecrübesi - Güvenli ve şeffaf bir sınav sisteminin sağlanması

Yolsuzluğu ortadan kaldırmak, kamu güvenini oluşturmak ve yeni desteği harekete geçirmek için, reformcular güvenlik durumuna en yüksek önceliği verdiler. Kabul sınavları İngiltere'de bulunan Cambridge Üniversitesi'nin

matbaasında basıldı. Burada basılan mühürlü sınav belgeleri, polis arabaları eşliğinde Gürcistan Ulusal Banka'sının kasasına konularak imtihan vaktine kadar orada muhafaza edildi. 700 yerel, 72 Gürcü ve 20 yabancı gözlemci sınavlarda gözetmenlik yapmak için görevlendirildi. Uluslararası Şeffaflık Örgütü gibi uluslararası organizasyonlar tüm süreci izledi. Ayrıca öğrencilerin sağlık ve güvenliğini sağlamak amacıyla 470 polis memuru ve 34 doktor tahsis edildi. Gözetmenler, sınavları denetlemek ve sahtekarlıkları anında kontrol edebilmek için eğitime tabi tutuldu. Sınav kağıtları, derecelendirme sırasında kaydırmaları ortadan kaldırmak için öğrencinin adı yerine barkod-semboller altında tanımlanmıştır. Tüm imtihan salonlarına kapalı devre televizyon kameraları yerleştirilmiştir. Böylelikle bekleme salonlarında olan öğrenci velilerinin, imtihan salonlarında olan biteni izleyebilmelerine olanak sağlanmıştır. Tamamlanan testler tarandıktan sonra sınavlarda şeffaflığı artırma adına internette erişime sunuldu. İmtihan yeri ile ilgili itiraz ve şikayetler için de özel bir internet sitesi tahsis edilmiştir.

Eğitim alanındaki görevlendirmeler kayırmaya maruz kalmaktadır, bu yüzden şeffaflığı sağlamak için bazı önlemler alınmalıdır. Sivil toplum kuruluşlarının personel alımlarını izlemesi, kayıt altına alması ve bir sene boyunca kayıtları muhafaza etmesi ile birlikte web sitesinde akademik ve idari personel alımlarının ilan edilmesine devam edilmesi bu önlemler arasındadır. Benzer bir sistem, Azerbaycan'da minimum işlevsel sınıflandırmalar (4-7)) için benimsenmiştir. Daha yüksek sınıflandırmalar (1-3) ise görevlilerin takdirlerine bırakılmıştır.

Bürokratik Yolsuzluk

Vatandaşlar, hizmet kurumlarında, özellikle emlak departmanlarında ve belediyelerde hükümet prosedürlerinin karmaşıklığından büyük ölçüde zarar görmektedir. Bu yüzden prosedürleri ve modern teknolojilerin kullanımını kolaylaştırmak ve ayrıca tek devlet penceresi fikrini tatbik etmek gerektirmektedir. Modern teknolojilerin kullanımı, hizmetlerin erişim ve hızının kolaylığına pozitif bir şekilde yansımaktadır. Irak devleti, kredilere ve diğer hizmetlere elektronik ortamda başvurulmasını benimsese de modern teknolojilerin kullanımı bu noktada durmaktadır. Vatandaş karmaşık bürokratik prosedürlere, şantaj ve

yolsuzluk ağlarına maruz kalmaya zorlanmaktadır. Modern teknolojileri benimseme kavramı, elektronik sunumla sınırlı olmamalı, hizmete erişmek için tüm prosedürleri içermelidir. Bunun iyi bir örneği gelişmiş ülkelerdeki bankacılık sektörüdür. Müşteri, bakiye hakkında bilgi alabilir, iç ve dış transferler ve diğer elektronik bankacılık hizmetlerinden yararlanabilir.

Devletin bürokratik yapıları karmaşıktır ve bazen çelişkilidir. Örneğin, bir vatandaş başka bir ortakla bir arazi arsası satın alabilir. Ancak inşaat izni alamayabilirler. Para cezası ödemeye zorlanabilirler veya ortaklardan birini konut kredisi alma fırsatından mahrum edebilir. Bu nedenle, bürokratik prosedürleri gözden geçirmek, prosedürlerin düzgün akışını sağlamak ve tek bir pencere fikrinin uygulanmasıyla mekânsal yakınlığa ulaşmak gerekir ki bu, istifade edenler için tüm hizmetleri tek bir yerde sunmayı esas alır. Ayrıca hizmetlerin sunulması ve hizmet hızının kolaylaştırılmasını sağlamak için, ilgili kurumların veya hükümetin hizmetle mükellef kıldığı kurumların temsilcilerini tek çatı altında toplama yoluyla onlara imkân sağlamayı da esas alır. Böylece maliyetler düşer ve bilgileri eşleştirme ihtiyacı azalır. Tek pencere projenin uygulanmasında, önerilen organizasyonel yapı, yeni referans matrisi, önerilen iş akışı planları, iş akışı prosedürleri ve tek bir pencerede ortak bölümler arasındaki işbirliği mekanizmalarını içeren açık bir metodoloji geliştirilmelidir.

Birleşik Arap Emirlikleri'nde-örneğin-, Kamu Sektörü Kalkınma Bakanlığı'nın tek pencere projesini benimsemek için açık bir metodoloji hazırladığını görüyoruz. Tek pencere ilkesini uygulama kararı, ilgili departmanlarda hizmet alma prosedürlerinin zorluğunun şikâyet sayısının artmasına ya da yüksek geleceği olan hizmetler veya yatırım tekerleğini döndürebilecek ilgi alanlarına dayalıdır. Ardından, pencerede sağlanacak hizmetler, katılan bölümlerin sayısı, yararlanıcıların sayısı ve hizmeti elde etmek için gereken süre, hizmetin önemi ve ekonomiye kattıkları belirlenir. Son olarak, şekil 3'de gösterildiği gibi işlem akış şemaları, yetki matrisi ve diğer takip eden adımlar tamamlanır.

Vergiler

Vergilendirme, dünyanın birçok ülkesinde devletin finansal politikasını üzerine bina ettiği gelir kaynaklarından biri olarak büyük önem taşımaktadır. Vergi sisteminin başarısı, devletin kalkınma hedeflerine ulaşmasını sağlamak için mümkün olan en büyük mali sonuca ulaşma kabiliyeti ölçüsünde ölçülür. Bununla birlikte, Irak'taki yolsuzluk bu eğilimle çatışmakta, vergi kaçırma veya vergi yetkililerinin rüşvet alması sebebi ile vergi gelirleri azalmaktadır. Bu nedenle, Irak'ta vergi sisteminin, etkili ve modern bir vergi yönetiminin entegre edildiği bütüncül sistem çerçevesinde yolsuzluk ve vergi kaçakçılığına karşı koyularak reform yapılması gerekmektedir. Ve reformun da şu şekilde yapılması gerekmektedir.

- 1- Vergi kaçakçılığının en önemli nedenlerinden biri olması, vergi veren kesimleri ve önemli ölçüde yüksek gelir düzeyine sahip olanların sayısının azalmasının sebebi olarak, 2004 yılında değiştirilen, 1982 tarihli 113 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. fıkrasının 13. maddesinde belirtilen yukarı yönlü vergi oranının revize edilmesi.
- 2- 2004 yılında değiştirilen 1982 tarihli 113 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun, Madde 56 (fıkra 1), 57 ve 58 gibi bazı hükümlerin cezalarla değiştirilmesi. Bu kanun, vergi kaçakçılığının azaltılmasında, hapis cezası ve mali para cezaları gibi ciddi cezalar verilmesinde etkisiz kalmıştır.

- 3- Vergi kanunlarının, normal vergi mükellefi seviyesinde dahi anlaşılabilir seviyede kolay ve net bir şekilde olmasını sağlama. Tüm hükümlerin, vergi mükellefinin kendi vergi hesaplarını yapmasını sağlayabilecek kadar açık ve bilgilendirici olması ve personelin bu yasaları uygulamada kendi içtihatlarını kullanma becerisini sınırlanması.
- 4- Yolsuzluğa karşı verilen savaşta vergi politikasının başarısı için gerekli araçlardan biri olması sebebiyle vergi bilincinin, her vatandaşın vergi ödemesine katılımının, toplumun inşasında, kalkınmasında ve refahta mutlu olmasının bilinciyle yayılması.
- 5- Irak'taki vergi daireleri çalışanlarının maaşları yeniden gözden geçirilmelidir. Aksi takdirde bu hizmet yolsuzluğa açık hale gelecektir. Ve dürüstlük ölçülerine uygun şekilde teşvik ve ikramiye sisteminin konulması.
- 6- Asgari yaşam standartlarının tehlikeye girmemesi ve toplum kesimleri arasındaki dengenin ve eşitliğin sağlanmasından emin olmak için düşük gelirli vergi sahiplerinin muafiyetini içeren Irak Anayasasının 28. Maddesi'nin 2. bendinin işletilmesi.
- 7- Vergi mükellefleri ve vergi memurları için kamu mallarının, vergilerin, bu vergilerin ödenmesi ve tahsilatının, ayrıca ülkenin mali durumunun ekonomik istikrar üzerindeki etkisinin önemini gösteren, eğitim kurslarının açılması.

Personel Teşviklerinin Değiştirilmesi – Gürcistan Tecrübesi

Gürcistan'ın vergi sektöründeki yolsuzluğu azaltmak için çeşitli caydırıcı cezai tedbirler uygulamaya konuldu. Vergi toplayıcılarına ve müfettişlere yönelik tutuklamalar ve ağır cezalar yolsuzluk düzeyini düşürdü. Ayrıca tüm vergi dairelerinin duvarlarına kameralar yerleştirildi ve Bakanlık'ta tüm bu kameraların çektiklerini gösteren bir ekran odası hazırlandı. Elbette böyle kapsamlı bir inceleme, vergi yetkililerinin vergi mükellefleri ile taraflı anlaşmalar yapma olasılığını azaltacaktır. Vergi toplama hedefinin hacmi belirlenmiş ve dikkatlice izlenmiştir. Hedeflerin gerçekleştirilmesindeki başarısızlığa karşı yumuşak muamele gösterilmemiştir. Vergi toplamalarıyla elde edilen gelirler ne kadar yüksek olursa memurların maaşları da o oranda artacaktır ve rüşvete teşvik de aynı doğrultuda azalacaktır. İki yıl boyunca kademeli olarak daha iyi eğitilmiş ve daha az yozlaşmış memur atamaları yapıldı. Sonunda eski sistemi elinde tutanlar değiştirildi. Gümrük personelinin %80'i yerlerine gelen genç ve

deneyimsiz personelle değiştirildi. Altı ay boyunca yoğun bir eğitim kursuna tabi tutulan yeni personel kursun sonunda yeni bir imtihana daha tabi tutularak içlerinden en iyileri gümrük kontrol noktalarında çalışmak için seçildi. 2003-2005 yılları arasında gümrük memurlarının maaşlarının aylık olarak 30 Gürcü Lari'sinden 800 Gürcü Lari'sine çıkarılmasıyla iyi bir kadro atanması daha kolay hale getirildi.

Vergi İdaresi Reformu – Gürcistan Tecrübesi

Vergi yasasının kolaylaştırılmasına ek olarak hükümet, iş ortamını iyileştirmek ve yolsuzluğu azaltmak için vergi ödemelerini ve sunumunu kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda her ayın on beşinci gününe kadar olmak üzere aylık vergi izinlerinin sunulma tarihlerini değiştirerek vergi beyannamelerinin sunulmasını da kolaylaştırılmıştır. Yeni kanunda yıllık hesap ekstresi şartı yürürlükten kaldırıldı ve bir önceki yıl herhangi bir kar olmaması durumunda mevcut borçların açıklanması kanunu ilga edildi. Ayrıca gelir vergisi ve sosyal vergiler entegre edilmiş, emlak vergisi ödeme süreci kolaylaştırılmış ve alıcılara uygulanan maksimum (%2) emlak transfer vergisi kaldırılmıştır.

Hükümet ayrıca vergi incelemesi için risk temelli bir yönetim getirmiştir. Bu yaklaşıma göre, bireyler ve kurumları keyfi olarak hedeflemek yerine, yetkililer hedeflerini standart ölçüler temelinde belirlediler. Risk bazlı olmayan incelemelerin oranı 2009'da %70 iken 2010'da %35'e düşürülmüş, 2011'de sıfıra indirilmiştir. Hükümet, kurum içinde yeterli denetim kapasitesinin olmadığını fark ederek 2011 yılında, şirketlerin vergi denetimlerinde özel muhasebecileri kullanmalarına izin vermiştir.

İki aşamalı uyuşmazlık çözümü mekanizması, sayıları senelik olarak 2.000'den fazla olan vergi mükellefleri tarafından yapılan itirazlarla ilgilenmek üzere sunulmuştur. İtirazların yaklaşık %30'u sürecin ilk aşamasında çözülmüştür. Bu itirazlar, Gelir İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Hukuk Hizmetleri Bölümünde faaliyet gösteren Uyuşmazlık Konseyi tarafından dahili inceleme ile gözden geçirilmiştir. Bu aşamada çözülemeyen uyuşmazlıklar, ya Maliye Bakanının başkanlığını yürüttüğü Uyuşmazlık Anlaşma Kuruluna ya da mahkemeye gönderilir. Vergi mükellefleri, davaya ilişkin karar alınana kadar tartışmalı vergiyi ödemezler.

E-Devlet Sistemlerinin Desteklenmesi

E-devlet, yolsuzlukla mücadele için geliştirilmiş bir araçtır. İnternet gibi iletişim teknolojileri, hükümetin işleyişini geliştirmek ve en fazla sayıda vatandaşın bilgi edinmesini sağlamak için kullanılır. Bu gibi teknolojiler, daha fazla şeffaflığa ve daha az idari yolsuzluğa ulaşılmasına yardımcı olur. Yolsuzluğu doğuran işler için fırsatları azaltır. Finansal işlemler hakkında ayrıntılı bilgi edinerek yolsuzluğun tespit edilmesi için bir fırsattır. Böylelikle yolsuzluk yapanların takip edilerek kendileri ve yaptıkları yolsuzluklar arasındaki bağların belirlenip kovuşturulmalarını sağlar. Vatandaşların yolsuzluğu ortaya çıkarmalarına, projelerin yürütülmesinde benimsenen ve doğru olmayan ekonomi politikalarına itiraz edebilmelerine olanak sağlar. Bunların dışında kalkınma hedefine ulaşma yolundaki ilerleyişine hizmet eden şeylere ulaşmasını da sağlar.

Vergi Yönetimi – Gürcistan Tecrübesi

Elektronik dosyalama iş adamları topluluğu için elektronik ilk sistemdir. Daha önceki elden (kâğıt tabanlı) dosyalama sistemine gelince, rüşvet fırsatlarını arttırmak için çeşitli vergi dairelerine vergilerin kaydedilmesi için kullanılırdı. Bu tür fırsatları önlemek için, hükümet 2007 yılında vergi memurları ve vergi mükellefleri arasındaki doğrudan etkileşimi azaltarak elektronik dosyalama sistemini uygulamaya koydu.

Elektronik sisteme geçiş, hala çift defter tutma sistemini kullanan şirketler, işlerini kaybetmekten korkan muhasebeciler ve alışlagelmiş olanın dışına çıkmak istemeyip yeni şeyleri öğrenmeye direnen diğerleri tarafından gelen dirençle karşı karşıya kaldı. Fakat hükümet onları umursamadı ve çabalarını sürdürmeye devam etti. Kasım 2009’da bakanlık gayri resmi olarak -ve tartışmalı olarak- vergi izinlerinin basılı kopyalarını kabul etmeyi durdurdu. Sonuç olarak, 2010 yılında yeni kurala uygun şekilde çevrimiçi kayıt yaptıranların sayısı vergi mükelleflerinin yaklaşık %80’i ne tekabül edecek derecede artmıştır ve birkaç ay içinde hükümet, internette kayıt ve izin uygulamalarını başlatmıştır. Hükümet, KDV ödemeleri için gerekli belgelerle kolay bir elektronik vergi kayıt sistemi benimsemiştir. Hazine’ye zamanında nakit teslimatı sağlamak için bankalar tarafından kolay vergi ödemelerinin yapılması, Gelir Departmanı veri tabanında doğru kayıtların sağlanması ve elektronik ortamda kayıtlı vergi mükelleflerinin internet üzerinden hesaplarına erişmelerine izin verilmesi de benimsenen bu sistem dahilindedir. Kurumsal muhasebe gerekliliklerinin yeniden şekillendirilmesinde önemli

ilerleme kaydetmiştir. Bu sistem, şirketler için muhasebe gereksinimlerinin ıslah edilmesi adına önemli ilerleme kaydetmiştir.

Gümrük Reformu

Gümrük Departmanı, doğrudan dış ticaretle uğraşırken, gelişim sürecine yardımcı olan ana unsurlardan biridir.

Bu nedenle Irak hükümeti, bir yandan gümrük vergilerinin düşürülmesini sağlayacak olan yolsuzluğun önlenmesi, öte yandan mal kaçakçılığının önüne geçilmesi için gümrük kurumlarında reform yapılması için gayret göstermesi gerekiyor.

Bu önemli ekonomik kurumu çeşitli nedenlerden ötürü yolsuzluk sardı. Bunlardan en önemlisi, devletin hassas noktaları kontrol edememesidir. Çeteler, Batı bölgesinde, özellikle Suriye ve Ürdün sınırlarında bu zayıflığı sömürdü ve bu hayati merkezlerin kontrolünü ele geçirdi. Genel Gümrük İdaresi'nin kontrolü, ölçü ve tartılardaki manipülasyonların göz ardı edilmesinin yanı sıra iş prosedürlerine ve kurallara bakılmaksızın malların giriş ve çıkışlarına izin veren bir formalite haline gelmiştir. Yolsuzluğu önleme adına bu hayati kurumun yapması gereken reformlar şunlardır:

- A- 1984 tarihli 23 No'lu Gümrük kanununda yer alan uygulama için zayıf kalan maddelerin revize edilmesi. Aynı zamanda 2003 yılı 38 No'lu madde ile 2004 yılı 54 No'lu maddenin de revize edilmesi. Özellikle Ulusal ekonomiyi zarara uğratan, kabul edilemez personel içtihatlarına müsaade eden kanun fıkralarının yeniden gözden geçirilmesi.
- B- Bilgi ve yasalarda şeffaflık. Tüccarların, aracılardan ve vatandaşların, gümrük işlemlerini şeffaflık ve katılım ışığında, yolsuzluk durumlarından kaçınmak için kendilerinden ne gerektiği ve işlemin tamamlanma aşamaları hakkında geniş bilgi sahibi olmalarını sağlayacak bir gümrük idaresine ihtiyaç elzemdir.
- C- Gümrük İdaresi'nin risk mekanizması sistemini uygulanması. Bu, Gümrük idaresinin, ekonomiyi ve piyasaları çeşitli ekonomik suçların risklerine karşı korumak için erken uyarı sistemi ve savunma ağı kurmasını sağlayan bir mekanizmadır.
- D- Sınır muhafızları ve Sahil Güvenlik gibi yolsuzluğun azaltılmasını sağlamak için onları destekleyen devlet kurumlarıyla gümrük işlerini koordine etmek.

Vatandaşların sağlığı üzerinde zararlı etkisi olan ilaçlar ve diğer gıda maddeleri gibi kontamine malların tespitinde öneminin standartlaştırılması ve niceliksel kontrolü konusunda Sağlık Bakanlığı ile koordinasyonun etkinleştirilmesi.

- E- Gümrük Mahkemesinin kaçakçılıkla mücadeledeki rolünün etkinleştirilmesi ve sınır ötesi mallarda sahtekarlığı ve manipülasyonu tespit etmek için modern ekipmanlarla donatılması.

Sonuç

Yolsuzluğun devlet kurumları ve özel sektörde yatay ve dikey olarak yayılması ve hatta Irak'ta faaliyet gösteren uluslararası örgütlerde bile yayılması, bununla mücadele için güçlü ve kapsamlı çabaların gerektiğini göstermektedir. Uluslararası deneyim, yolsuzlukla mücadele çabalarının başarısı için üç temel faktörün önemini göstermiştir: güçlü siyasi irade, yolsuzlukla mücadele eden kurumların desteklenmesi ve yolsuzluk fırsatlarının azaltılması.

Bu çalışma, yasal ve kurumsal çerçeveyi ve bunlara ait mekanizmaların güçlendirilmesini gözden geçirmeye odaklanmıştır. Buradan hareketle, bazı hayati sektörlerde yolsuzluk fırsatlarının nasıl azaltılacağı ki, bu da hizmet ve güvenlik gerçeğinin iyileştirilmesine yardımcı olur ve aşağıdakiler aracılığıyla vatandaşın demokratik sisteme ve kurumlarına ve mekanizmalarına olan güvenini artırır:

Birincisi: Devlet sözleşmeleri mekanizmalarının gözden geçirilmesi, birleşik bir sözleşme referansı, modern tekniklerin benimsenmesi (elektronik ihaleler) ile internet üzerinden sözleşmelerin ve gelirlerin yayınlanması yoluyla yolsuzluk ihtimalinin azaltılması.

İkincisi: Bürokratik yolsuzluğun modern teknolojiler kullanılarak önlenmesi ve bürokratik yapıların kapsamlı bir incelemesinden sonra tek hükümet penceresi fikrinin uygulanması, böylece hizmetlere kolay erişim sağlanması.

Üçüncüsü: Modern eğitim teknolojilerinin (sanal sınav merkezleri) kullanılarak hile yapma, soru sızdırma ve atamalarda adam kayırma olaylarının ortadan kaldırılması yoluyla eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve hükümet alım süreçlerinde sivil toplum örgütlerini dahil ederek işgücü piyasasına verimli ve adil personel sağlamaya yardımcı olunması.

Dördüncüsü: Vergi kanunlarının doğruluğunun gözden geçirilerek adilliğinin

sağlanması; ayrıca çalışanların motive edilmesi, eğitilmesi ve yolsuzluk iddialarına karışanların hesaba çekilmesi. Vergi hesaplamalarında modern tekniklerin benimsenmesi yoluyla uygulamanın şeffaflığı.

Beşincisi: G¼mr¼k sisteminin yeniden d¼zenlenmesi. Personelin kişisel içtihatlarına mahal vermeyecek şekilde, şeffaflığa ve prosed¼rlerin açıklığına dayanan net kriterlerin benimsenmesi. H¼k¼met kurumları ile istifade edenler (iş adamları ve sivil toplum örg¼tleri) arasında koordinasyon sağlanması. Ayrıca G¼mr¼k Mahkemesi'nin kaçakçılıkla m¼cadeledeki rol¼n¼n etkinleştirilmesi.

Yolsuzlukla m¼cadele kurumlarını desteklemeden, aralarındaki koordinasyon d¼zeyini yükseltmek için zikri geçen icraatların benimsenmesinin etkisi ise sınırlı olacaktır. Bu nedenle, davaların öz¼lmesinde kasıtlı gecikmeleri önlemek için mahkeme işlemlerini otomatikleştirmek gereklidir. Bununla beraber, yasal kapsamını genişleterek, m¼fettiřlerle yargıçları mekânsal olarak yakınlılaştırarak, insan kaynakları sağlayarak ve son olarak Başkanlık Heyeti tarafından y¼netilebilir hale getirerek D¼r¼stl¼k Komisyonu'nun g¼lendirilmesi elzemdir.